

Харківський національний університет внутрішніх справ

**ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Належна взаємодія учасників кримінального провадження під час розслідування кримінальних правопорушень є необхідною запорукою швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування кримінальних правопорушень, тим паче, в умовах воєнного стану. Адже з 24 лютого 2022 року через повномасштабну збройну агресію з боку Росії та, пов'язану з цим, неможливість функціонування налагодженої системи кримінального провадження в окремих регіонах країни, наша держава опинилась в ситуації необхідності адаптації законодавства до умов воєнного стану з врахуванням значної кількості негативних питань, що суттєво ускладнюють проведення процесуальних дій та прийняття рішень під час досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Зокрема, факторами, що впливають на порядок проведення слідчих (розшукових) дій, вибір форм та методів діяльності слідчих підрозділів є:

- правовий режим, що пов'язаний з обмеженням прав, свобод та законних інтересів громадян,
- зменшення кількості населення та як результат - відсутність свідків та очевидців,
- бойові дії, що є загрозою для життя слідчого при виконанні ним службових обов'язків,
- рівень суспільної небезпеки злочинів, вчинених в умовах бойових дій та тяжкості їх наслідків,
- зменшення можливостей оперативних підрозділів, тощо.

У зв'язку з цим, з метою впровадження особливого режиму досудового розслідування кримінального провадження в умовах воєнного стану, а також реалізації повноважень органами досудового розслідування, законодавцем було

прийнято низку нормативно-правових та підзаконних актів, що регулюють питання взаємодії органів досудового розслідування з медичними, експертними установами, державними органами, органами місцевого самоврядування, волонтерськими організаціями, юридичними особами, уповноваженими органами підрозділів інших відомств [1, с. 79-82] .

Так, спільним наказом МВС України, МОЗ України та Офіса Генерального прокурора «Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України» визначено механізм взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України, порядок дій працівників закладів охорони здоров'я, бюро судово-медичної експертизи та уповноважених працівників органів та підрозділів Національної поліції України під час перевірки обставин смерті людини під час воєнного стану на території України [2].

Офісом Генерального прокурора України та Національною поліцією для практичних працівників розроблено ряд Пам'яток та Рекомендації щодо:

- організаційних засад забезпечення діяльності слідчо-оперативних груп Національної поліції з документування воєнних злочинів,
- процесуальних та тактичних особливостей проведення невідкладних слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану,
- підготовки та призначення судових експертиз під час досудового розслідування воєнних злочинів,
- утримання військовополонених та особливостей проведення їх допиту,
- забезпечення конвоювання затриманих осіб, розмінування та допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт, слідчих (розшукових) дій,
- збирання біометричних даних осіб,
- переліку підстав для зупинки поліцейським транспортного засобу та його перевірки,

- переліку органів та підрозділів, з якими взаємодіють органи досудового розслідування.

Разом з цим, залишається ряд питань, що потребують удосконалення. Так, спеціаліст, як учасник кримінального провадження, може бути залучений до зняття показань технічних приладів та засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису; йому надано право надавати консультації, пояснення, довідки та висновки під час досудового розслідування. Однак, виникає питання щодо правового статусу документів наданих спеціалістом, форму цих документів, що міститимуть пояснення, консультативні висновки або довідки та можливість використання цих документів як доказів у кримінальному процесі . Тобто залучений спеціаліст констатує необхідність призначення експертизи або достатньо тільки консультації спеціаліста. Ці питання ставлять під сумнів допустимість таких доказів [3, с. 305-308].

Неможливо не погодитись з тим, що на законодавчому рівні передбачити всі випадки залучення спеціаліста для проведення С(Р)Д, неможливо, оскільки в практичній площині виникають різноманітні обставини, що впливають на хід досудового розслідування.

Зокрема, для проведення оглядів та документування (фіксації) пошкоджень у результаті влучання снарядів та ракет, за рішенням органів досудового розслідування залучаються спеціалісти-вибухотехніки, а також спеціалісти з питань застосування ракетних військ, артилерії та військової авіації. Вказані спеціалісти виконують відповідні заходи щодо пошуку, огляду, розрядження, транспортування, знешкодження вибухових пристроїв і вибухових речовин та підтверджують відсутність загрози вибуху для проведення огляду місця події. Для проведення С(Р)Д, пов'язаних з оглядом та вилученням технічних засобів з ознаками спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації залучаються спеціалісти у сфері спеціальних технічних засобів [4].

Отже, органи досудового розслідування з метою документування воєнних злочинів, залучають та взаємодіють зі значною кількістю спеціалістів, які володіють відповідними різноманітними спеціальними знаннями, уміннями та навичками. Однак, на практиці, виникло питання щодо невеликої кількості таких спеціалістів. Зокрема, з метою усунення таких випадків, здійснюється відрядження спеціалістів з інших регіонів України для документування воєнних злочинів як на деокупованих територіях, так і в районах масових влучань та бойових дій.

Підняті питання вимагають подальшого вивчення з врахуванням постійних змін та умов воєнного стану, тому, пропоную учасникам круглого столу взяти участь в обговоренні досліджуваного напрямку.

Література:

1. Піддубна А.В. Організаційно-правові аспекти взаємодії слідчого з органами та підрозділами в умовах воєнного стану. Кримінальне судочинство: права людини під час дії надзвичайного або воєнного стану: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 18 листоп. 2022 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. – 269 с. С. 79-82.

2. Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України: наказ МВС України, МОЗУ та ОГПУ від 09.03.2022 № 177/450/46. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-22#Text>

3. Педос Ю.В. Окремі питання участі спеціаліста у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 25 листопада 2022 р.). Харків: ХНУВС, 2022. 453 с. С.305-308.

4. Наказ СБУ «Про затвердження Інструкції про участь співробітників та працівників Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та

судових експертиз Служби безпеки України як спеціалістів в кримінальному провадженні» від 19.03.2016 № 138. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE28694?an=1>

Анотація

У зв'язку з документуванням воєнних злочинів, органи досудового розслідування взаємодіють з: підрозділами ДСНС та ЗСУ, саперами та воєнізованими формуваннями територіальної оборони ЗСУ, органами місцевого самоврядування, експертами та спеціалістами з питань застосування ракетних військ, артилерії та військової авіації (запрошуються від відповідних військових частин чи органів військового управління за необхідності визначення імовірних напрямків обстрілів, які призвели до загибелі чи поранення осіб та/або пошкодження (знищення) об'єктів, і встановлення типів озброєння, яке використовувалося для здійснення обстрілів), слідчими УСБ України, представниками ЗМІ та волонтерами. Процес взаємодії учасників кримінального провадження в умовах воєнного стану потребує постійного удосконалення та адаптації до умов воєнного стану.